

Bursa Çarşılarında Kervan Eyleyen Bir Şair Metin Önal Mengüşoğlu

Mekânları güzelleştirenler, yaşanabilir kılanlar ve mekânlara mana katan insanlar vardır. O insanlar yaşadıkları şehirler için birer şanstır farkına varabilenlere. Böyle düşünüyorum çünkü gönlüyle, fikriyle, merhametiyle, şefkatiyle sürekli bir şeyler katarlar bu insanlar hem yaşadıkları şehre hem de o şehrin sakinlerine. Bir süre sonra o insanlarla şehirler birlikte anılmaya başlar. Biri olmazsa san ki diğeri eksik gibi hissedilir. Yahya Kemalsiz İstanbul yahut tersi düşünülebilir mi? Böyle bir şey mümkün değil. Metin Önal Mengüşoğlu da Bursa için vazgeçilmezdir. Elbette Bursa dendi mi başka isimleri anmak gerekir. Adeta onunla özdeşleşen. Mesela Kazım Baykal ve Cahit Çollak gibi. Fakat Mengüşoğlu sanırım birkaç adım daha ön planda diğerlerine nazaran. Kırk yıldır Bursa'da yaşıyor Mengüşoğlu. Bursa'yı hem yaşamış hem de yazmıştır. Bursa Çarşılarında Kervan Eyledim onun Bursa macerasının dokunaklı öyküsüdür. Mengüşoğlu, Bursa'da yıllardır farklı mekânlarda yaptığı konuşmalarla yediden yetmişe hemen herkes tarafından tanınır. Kimilerin Metin amcası, kimilerin komşusu ama en çok da abisidir binlercesinin.

Harputlu'dur Mengüşoğlu. Kendi deyimiyle Harputlu bir memur çocuğudur. Harput, Malatya, Diyarbakır, İstanbul macerasından sonra Bursa'ya yerleşir. Yıl 1979'dur. Askerdir Bursa'da. Yedek subay okulundan sonra hukukçu olduğu için Bursa Garnizon Savcısı olarak askerliğini sürdürür. Bugünkü Tophane'dedir görev yeri. Nöbetçi olduğu kimi gecelerin sabahında namaz için Şehadet Cami'ne gider. Fakat Bursa'ya ilk gelişinin evliliği vardır. Malatya'dan tanışıklığı olan arkadaşı Ahmet Gevaşlı burada tekstil işiyle uğraşmaktadır. Mengüşoğlu ise zaman zaman Bursa'ya gelip arkadaşından eşarp başta olmak üzere bazı tekstil ürünlerini alıp Kadıköy'de pazarlarda satmaktadır. 1979 yılında yedek subay olarak Bursa'ya gelince ev tutup yerleşir. Çünkü o tarihte evli ve iki çocuğu vardır. Üçüncü çocuğuyorsa Bursa'ya yerleştikten iki yıl sonra dünyaya gelir. Askerlik bitiminde bir daha İstanbul'a dönmez şair. Zaten dönmesi içinde bir bahanesi kalmamıştır. Ortağı olduğu şirket tara-

findan askerde oluşu bahane gösterilerek ortaklığı sonlandırılmıştır. Fakat rızkı veren Allah, başka bir kapı açar. Arkadaşı Ahmet Gevaşlı'nın zaten onu bir daha bırakmaya niyeti yoktur. Bu sıkı ilişkiye binaen işine ortak eder Mengüşoğlu'nu. Hem de sermayesiz.

Bursa'ya geldiği yıllarda onu en çok büyüleyen şey bugünkü Santral Garaj diye bilinen yerden aşağısı yani Ankara-İzmir çevre yolundan itibaren İstanbul istikametine doğru her tarafın şeftali bahçesi oluşudur. Her yer bahçe. Başında akan artezden suyu ve havuzlarıyla oldukça büyüldür bu bahçeler. Hele çiçek mevsiminde her taraf pembe kesilmiş. Tabii bir de kokusu vardır şeftali çiçeğinin. Bilmeyene anlatılmaz. Öyle etkili, öyle keskin, güzel bir koku.

O yıllarda Mengüşoğlu'nun dikkatini çeken bir diğer şeyse tarihi eser yönünden oldukça zengin olan Bursa'nın bu eserlere göstermiş olduğu kayıtsızlıktır. Tarihi eserlerin pek çoğunun bakımsız oluşu onu hayli üzmüştür. Koza Hanı'na o yıllarda koca kamyonlar girer, koza bırakırlarmış içeri. Bunu duyunca çok şaşırılmıştım. Hanın hemen tamamında koza ve tekstil işiyle uğraşan esnaf varmış.

Yaşadığı şehrin insanını da iyi gözlemlemiş Metin Önal Mengüşoğlu. Bursa'ya yerleştiği yıllarda hiç unutamadığı şeylerden birinin taksi dolmuşlara binen son derece bakımlı Bursa kadınlarının içerdekilere "Selamün Aleyküm." diye selam vermesi olmuş. Oysa bu gün kapı komşumuza merhaba demekten bile çekinir olduğumuz düşünülürse ne çok şeyi kaybettiğimizi anlarız sanırım. Yine insana dair unutamadığı bir başka şeyse Bursa muhafazakârlarının hallerine dairdir. Allah'tan arkadaşları öncesinde uyarılmışlar bu hususta. Bugünkü Kültür Park o yıllar şehir içindeki tek eğlence mekânıymış. Bursa muhafazakârlarından kimi beyler gündüz camiye giderken akşama pekâlâ başları kapalı eşleriyle Kültür Park'taki içkili mekânlara gidip içki içiyormuş. Birine bunun bir çelişki olup olmadığını sormuş elbette. Aldığı cevap oldukça manidar: O iş başka, bu başka.

Metin Önal Mengüşoğlu'nun Bursa'ya gelmeden evvel tek kitabı vardır basılı. Elbette dergilerde şiirleri, hikâyeleri ve yazıları yayımlanmış, biliniyor edebi kamuoyunda. İlk kitabı Gavur Kayırcılar. Kitabı kendi kurdukları yayınevi basar. Yıl 1973'tür. Aynı yıl evlenmiştir Mengüşoğlu. Kitap bir talih-sizlik yaşar. Prosedürleri yerine getirmedikleri için kitap mali polis tarafından toplatılır. Kitap hakkında Rauf Mutluay, Cumhuriyet'teki köşesinde "TDK Hikâye yarışmasına katılmadığına üzül-düğüm kitap." diye yazmıştır. Yayınevinden yıllar sonra Bursa'da Kelime dergisini çıkarırlar. Dergide Hikmet Zeyveli ve Murat Kapkıner'in de desteği vardır. Ahmet Gevaşlı ise mesul müdürü ve tabii maddi anlamda dergiyi destekleyen kişidir. Dergi, Bursa'dan edebiyat dünyamıza katkı sunar. On altı sayı çıkan dergide Cahit Koçak şiirleri ve Mustafa Kutlu imzalı hikâyeler çıkar. Hikmet Zeyveli'nin düşünce yazıları dergiye farklı bir boyut katar. Nurettin Durman ve Cevdet Karal ilk şiirlerini bu dergide yayımlamışlar. Dergi Bursa'da çıkar ama baskı Konya'da olur. Murat Kapkıner bu işle de ilgilidir.

O yıllarda edebi muhitler sınırlıdır Bursa'da. Yeşil'de Sur Kitapevi Bursa'da bir grup şair, yazar ve çizer insanların buluştukları mekânların başında gelmektedir. Âdem Turan, Mustafa Armağan, Yasin Doğru, Mücahit Koca, Hasan Aycın bu isimlerden bazılarıdır. Sonraları Emir Hanı'nda Cahit Çollak ağabeyin açtığı kitapevi ve sürdürmeye çalıştığı yayınevleri okuma ve yazma heveslisi insanların toplandığı mekâna dönüşür. Ama esas mekânsa Türkiye Yazarlar Birliği Bursa Şubesi olur. Bugün hâlâ Altıparmak'taki Seyit Usul Dergâh olarak bilinen yer edebi bir muhit olarak varlığını devam ettirmektedir.

Bursa'ya iki bin dokuz sonbaharında geldim. Bu geliş bir nasip olarak değerlendiriyorum. Hele geçen zaman içinde Bursa'nın bana sunduklarını düşününce iyiden iyiye burada nasibim varmış, onları almaya geldim, diyorum. Edindiğim dostlar, geçen güzel günler, Bursa'nın her türlü hali, güzelliği bunlardan bazıları. Edebiyat dünyasından nasibime düşen insanlar içindeyse Metin Önal Mengüşoğlu Bursa'da yaşayanlardan ilkidir. Sonraki aylarda Cevat Akkanat, İhsan Deniz, Mustafa Muharrem, Mustafa Kara ve Bilal Kemikli ile tanıştık.

Mengüşoğlu'nun Bursa'da yaşadığını Bursa'ya taşınmadan evvel öğrenmiştim. Hatta ilk tanışmam

ise üç yıl daha öncesine uzanır. Tokat'ta çalışırken okul kütüphanemizi renklendirmek için Sivas'ta çıkmakta olan Sühan dergisine üye olmuştuk. Metin Önal'la tanışma Sühan'daki yazıları üzerinden oldu. O yazılar çok güzeldi. Severek okumuştum o yazıları. Sonra aynı okulun kütüphanesinde Kimliğimin Fotoğrafsız Yaprığı kitabını gördüm. Artık isim aşına olunca hemen sarıldım kitaba. Okudum. Okudukça etkilendim. Satırlarına sinen Kur'ani bakışı tam da o günlerde edinmeye çalıştığım bakıştı. Peygamber tasavvuru hurafelerden arınmış idi. Tam da aradığım isim demiştim. Bursa'ya geldiğimde sordum, soruşturdum. Kardeşinin bir dükânında vakit geçirdiğini söylemişlerdi. Tanışmaya gidemedim. Özellikle geciktirmiştim tanışmayı. Çünkü bir dünya kitabı vardı ve ben sadece o tarihe kadar birini okumuştum. Önce Vahiy ve Sanat'ı okudum. Ufuk açıcı bir kitaptı. Yaptığım ya da yapmaya çalıştığım işe bakışımı değiştiren bir kitaptı. Sonra o yılın kasımında Öptüm Kara Gözlerinden kitabını okudum. Aralıkta, Kimliğimin Fotoğrafsız Yaprığı aynı yıl ikinci kez okudum.

Metin Önal Mengüşoğlu'yla tanışmamız iki bin on yılının ocak ayına denk geldi. Setbaşı Kütüphanesi'nde yer alan Üftade Salonu'nda belediyenin düzenlediği düşünce seminerlerine gittiğim zaman orada karşılaştık. İlk anı hâlâ hatırlarım. Üzerinde ceketi vardı. Uzun boylu, biraz zayıf biri. Ama çok sıcakkanlı biri. Kendimi tanıttım. Sonraki programlarda da karşılaşıp ayaküstü konuşmuştuk. Onu ilk kez dinlemem o yılının mart ayında ve aynı salonda olmuştu. Düşünce Temrinleri başlığın altında konuşmuştu. Hitabeti etkileyiciydi. Coşkulu konuşuyordu. Anlattığı şeyi önemsiyordu ve önemsenmesini istiyordu.

Sonraki yıllarda Metin Önal Mengüşoğlu'yla görüşmelerimiz sıklaştı. Görev yaptığım her okula davet ettim. Öğrencilerimin böyle bir isimden faydalanmasını istedim. Hiçbir teklifimi geri çevirmedi. Gençlerin yaşına, bilgisine bakmaksızın onlarla güzel bir diyalog kurdu. Hem öğrencilerin hem de farklı mekânlarda yaptığı konuşmalarda dinleyicilerin onu pürdikkat dinlemeleri gözümde hiç kaçmadı. Sebebini elbette düşündüm: İlki karşılarındaki insanları önemsemesi idi. Yaşı kaç olursa olsun karşılarındaki kitleye hiçbir zaman tepeden bakmaması olsa gerek. İkincisi hitabeti güçlü idi. Metin Bey hayatta dinlediğim, hitabeti düzgün nadir insanlardandı. Hafızasının güçlü oluşu da işini

kolaylaştırıyordu. Akif'ten, Nazım'dan, Necip Fazıl'dan ve daha pek çok şairden ezberle şiiirler okuyordu. Sonra içten ve samimi idi konuşmaları. Bir de modern tabirle jest ve mimik hareketleriydi onu ilgiyle dinleten.

Birkaç yıl sonra Metin Önal Mengüşoğlu'nun Bursa Büyükşehir Belediyesi'ne ait İbrahimpaşa Kültür Merkezi'nin başına getirildiğini öğrendim. Çok sevinmişti bu görevden dolayı. Çünkü artık çok merkezi bir noktada olacaktı. Ona ulaşmak kolay olacaktı. Öyle de oldu. Şehir dışına çıktığı günler dışında haftanın beş günü İbrahimpaşa Kültür Merkezi'nde idi. Ziyaretine gider, fırsat buldukça muhabbetinde bulunmaktan mutluluk duyardım. Burada bir dönem şair Cevat Akkanat'la edebiyat programları tertip ettiler. Sanırım iki, üç yıl sürdü bu güzellik. Sonra arkası kesildi. O dönemde ne çok ismi davet ettiler programlara. Farklı kesimlerden şairi, yazarı, düşünce adamını dinleme fırsatı bulduk. Şimdi aklıma gelenler: Cemal Şakar, İbrahim Tenekeci, Yasin Aktay, Selim Temo, Mıgırdıç Margosyan...

Hayatımda gördüğüm iki ismin kitapla sahici bir ilişkisinin olduğunu söyleyebilirim: İlki hocam Turan Karataş, ikincisi Metin Önal Mengüşoğlu. Metin Bey'in yanına ne zaman varsam onu okur bulurdum. Onun yaşına rağmen büyük bir okuma iştiağı içerisinde olması beni hep utandırdı. Kimi zaman bir dünya klasiği gördüm önünde, kimi zaman modern zamanlarda yazılmış bir kurmaca metin. Bazen düşünce okurdu bazen edebiyat. Hem yelpazesi genişti okurken hem de ilgi alanı. Saramago'yu baştan sona okuduğu yıl ben de birkaç kitabını okumuştum.

Beni hemen her hafta Metin Önal'a çeken neydi? Sanırım buna önce samimiyet diyerek başlarım. Mengüşoğlu samimi bir insandır. Sohbeti sever, insanlara üstten bakmaz. Onun inançları, şairlerin pek çoğunda gözüken kibirli olma, bencil ve egoist olma gibi özellikleri törpülemiş, ahlaklı bir insan kılmıştır kesinlikle. Oldukça renkli geçen hayatı onun sohbetini güzelleştiren etkenlerdendir. O edebiyat dünyamızın canlı tarihlerindedir. Necip Fazıl ve Sezai Karakoç başta olmak üzere pek çok şair ve yazarla, düşünce adamıyla mesaisi olmuştur.

Metin Önal Mengüşoğlu asla muhafazakâr kalıplara sığacak bir isim değildir. O Kur'an'la ilişkisini hep diri tutmuş, inançlarını gün gün inşa etmiş bir mümindir. Çok sevdiği Necip Fazıl'ın yanlışlarını

görüp bunları nezaket içerisinde yazan, onu büyük şair ve tiyatro yazarı görüp diğer kitaplarıyla iman edilmeyeceğini ifade etmekten çekinmeyen biridir. Biraz da böyle olduğu için zaman zaman edebiyat mahfillerinin dışında tutulmuştur. Muhafazakâr dünyanın sözde aydınları farklı dine mensup isimleri bağırarak basarken aynı dinden olan ama farklı bir bakış açısı sunan Metin Önal'ı yer yer görmemezlikten gelmişlerdir. Mesela beş ciltlik koca öykü tahlillerinde bir dünya adam yer almasına rağmen Metin Bey'e yer verilmemiştir. Gavur Kayırcıları hakkında Rauf Mutluay'ın yazdığına yukarıda değinmiştim. Soldan bir ismin gördüğünü görmemek için kör olmak gerekir.

Bursa'daki edebiyat, sanat etkinliklerine katkısı oldukça fazla olan Mengüşoğlu'nun tek tek bireyler üzerinde de emeği vardır. Kaç kez elinde dosyasıyla yanına gelip giden gençler gördüm. Hiçbirini kapısından çevirmemiş, şevklerini kırmamıştır. Bu anlamda üzerimde emeği olan biridir şüphesiz. İlk kitabımdan itibaren yazdığım metinleri okuttuğum ve görüşlerini aldığım kişilerin başında gelir. Her seferinde hiçbir bahane göstermeden, büyük bir özveriyle yazılarımı okuyup gerekli ikazları yaptığının şahidiyim. Fakat çok daha kıymetli bir anın daha şahidi olduğumu söylemek isterim yazımı sonlandırırken. Bu an küçük oğlum Vefa'nın kulağına ezan okuyup ismini kulağına söylediği andır ki bu da onu Vefa'nın dedesi yapmıştır.

